

Dr. A. Anu-ausko straipsnis 1941 m. birželio 14-18 d. tr. mėn.

Dr. A. Anu-auskas parengė straipsnį praėjus daugiau kaip 10-iesiems nuo to laiko, kai pradėjo vertis buvusi sovietini archyvo slaptoji fondų dalis. Per tą laiką eilę valstybių (daugiausia buvusiose sovietinėse respublikose) buvo paskelbta nemažai dokumentų rinkinių, monografijų ir straipsnių apie SSRS komunistinio (bolševikinio) režimo nusikaltimus žmonėms, apie vykdytą tautų genocidą, taip pat ir vieną genocidą aprašantį masinius gyventojų trėmus. Suprantama, tai suteikė galimybę autoriui palyginti vairių istorikų darbus, ir, remiantis archyvais, patikslinti anksčiau skelbtus statistinius duomenis apie trėmus, padaryti konkretesnes išvadas ir apibendrinimus.

Istorikas dr. A. Anu-auskas rašo, kad Lietuvoje ir šalia jos sovietinio tautų genocido tyrėjas, paskelbęs ne vieną monografiją, daugybę mokslinių straipsnių, redagavęs eilę istorinių darbų ir dokumentų rinkinių.

Minėtame straipsnyje autorius panaudojo Lietuvos Ypatingojo archyvo (LKP, KGB ir VRM) medžiagą ir, svarbiausia, iki šiol dar nelengvai prieinamą Rusijos Federacijos Valstybinio archyvo fondų duomenis. Jis taip pat rėmėsi jau skelbtu archyvinių dokumentų rinkinių duomenimis bei lietuvių, latvių, estų, rusų, baltarusių, ukrainiečių, moldavų, lenkų istorikų darbais.

Nefilint minėtų teigiamų pusių, straipsnyje yra ir trūkumų, nors ir neesminių. Pirmiausia, jog trėmimai yra vienas genocido sudedamųjų dalių. Todėl būtina tikslingai aptarti straipsnio vadinamojo genocido sąvoką. Genocido sąvoka ir formos yra aptartos kitame autoriaus straipsnyje „Gyventojų trėmimai 1944-1953 m.“ Atsižvelgiant į tai, kad aptariamas straipsnis bus skelbiamas pirmiausia (dėl chronologijos), reikėtų antrojo straipsnio vad. (l. 1-2) perkelti pirmąjį straipsnį.

L. 3 rašoma, kad 1941 m. 06-14-18 d. trėmimai buvo pagal eilę 4-asis, nes trys kiti buvo vykdyti 1940 m. Būtina tikslingai nurodyti datas, nes, kiek žinia, 1940 m. buvo du trėmimai išbuvę. Lenkijos rytiniuose žemėse (1940-02 ir 1940-04).

L. 4 rašoma apie suimtųjų ir tremtinių grupes. „A“ ir „B“ (rusų k. alfabeto 3-joji raidė) ir vyslannyje. Taigi, jie buvo ne „B“ grupės suimtieji, „B“ ir tremiamieji (tremtiniai). Straipsnio vade (l. 1-3) pateikta nemažai lietuvių, rusų ir kitų tautų istorikų darbų, taip pat dokumentų rinkinių, tačiau jie neaptarti, neanalizuoti. Taip pat nepaminėti ir neaptarti jau nepriklausomoje Lietuvoje paskelbti trėmimų tema dokumentų rinkiniai „Lietuvos gyventojų trėmimai 1940-1941, 1944-1953 m. sovietinės okupacijos valdžios dokumentuose“ (2-asis pat. Ir papild. Leidimas) V., 1995 bei „1941-1953 metų Lietuvos tremtiniai“ V., 1993.

Tekste minimos ir aptariamos 5 lentelės ir diagramos (l. 7, 16). Tačiau straipsnyje jos nedėtos.

Laikau, jog reikėtų suvienodinti pateiktą išnašą transkripcijai, nes leidiniai rusų kalba pateikiami ir rusų, ir lotynų raidėmis (l. 2, 12, 13). Vertėtų pateikti originalo kalba, pirmiausia, išskyrus kinų ir japonų abėciles.

Taip pat reikia laikytis vienodos išnašos numeracijos. L. 1-4 pateikta taisyklė (puslapis) numeracija, o l. 12-13 ir kitose, be to visai neraišios, 1, 2, 3, 4 nuorodų (jos ir tekste nepaaiškintos).

L. 9 ir 15 linijos (tekstas) apie Gurjevo sr. tremtas prostitutės kartoja.

L. 14 pateikta santrauka V/S (valst. saug.) ir vertėtų rašyti pilnai, nes kai kas nesupras. Reikėtų inicialiai arba vardai kartais neminimi, nors senai žinomi (pvz. l. 11-GU LAG viršininkas Vasedkinas Viktoras).

Rašoma apie trėmus gal paminėti, kad visų trijų Baltijos kraštų gyventojų vežimui vadovavo operatyvinio pobūdžio (kuris buvo Rygoje) vadovai valst. saug. 3 rango komisarijai I Serovas (NKGB pavaduotojas) ir V. Abakumovas (NKVD pavaduotojas).

Pastebėtos stiliaus klaidos taisytos tekste.